

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

عربی (۲)

سال دوم دبیرستان

کلیه رشته ها (به استثنای رشته ادبیات و علوم انسانی)

این کتاب در سال تحصیلی ۹۲-۹۱ بازنگری شد و در اصلاح آن از نظرات دبیرخانه کشوری درس عربی و نیز گروه‌های آموزشی و دبیران مجرب عربی استفاده شد.

وزارت آموزش و پرورش سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

برنامه‌ریزی محتوا و نظارت بر تألیف : دفتر تألیف کتاب‌های درسی ابتدایی و متوسطه نظری

نام کتاب: عربی (۲) - ۲۲۴/۱

مؤلفان : حمیدرضا میرحاجی، عیسی متقی‌زاده و مهدی ستاریان

بازنگری : عادل اشکبوس، عبدالله یزدانی و حبیب تقوایی

آماده‌سازی و نظارت بر چاپ و توزیع : اداره کل نظارت بر نشر و توزیع مواد آموزشی

تهران : خیابان ایرانشهر شمالی - ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش (شهید موسوی)

تلفن: ۹-۸۸۸۳۱۱۶۱، دورنگار: ۰۹۲۶۶۰۸۸۳، کدپستی: ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹

وبسایت: www.chap.sch.ir

مدیر امور فنی و چاپ : سیداحمد حسینی

تصویرگران : محمدحسین تهرانی، مانا نبوی فرهنگند و رضا عباس‌زاده

عکاسان : نیکول فریدنی، صابر افزاری، ابراهیم خادم‌بیات (سفیر) و محمد نوروزی

طراح جلد : محمدحسین تهرانی

صفحه‌آرا : علی نجمی، غزاله نجمی

حروفچین : زهرا ایمانی نصر

مصصح : رعنا فرج‌زاده دروئی، زهرا رشیدی مقدم

امور آماده‌سازی خبر : زینت بهشتی شیرازی

امور فنی رایانه‌ای : حمید ثابت کلاچاهی، فاطمه رئیسیان فیروزآباد

ناشر : شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران : تهران - کیلومتر ۱۷ جاده مخصوص کرج - خیابان ۶۱ (داروبخش)

تلفن: ۵-۴۴۹۸۵۱۶۱، دورنگار: ۰۴۴۹۸۵۱۶، صندوق پستی: ۱۳۹-۳۷۵۱۵

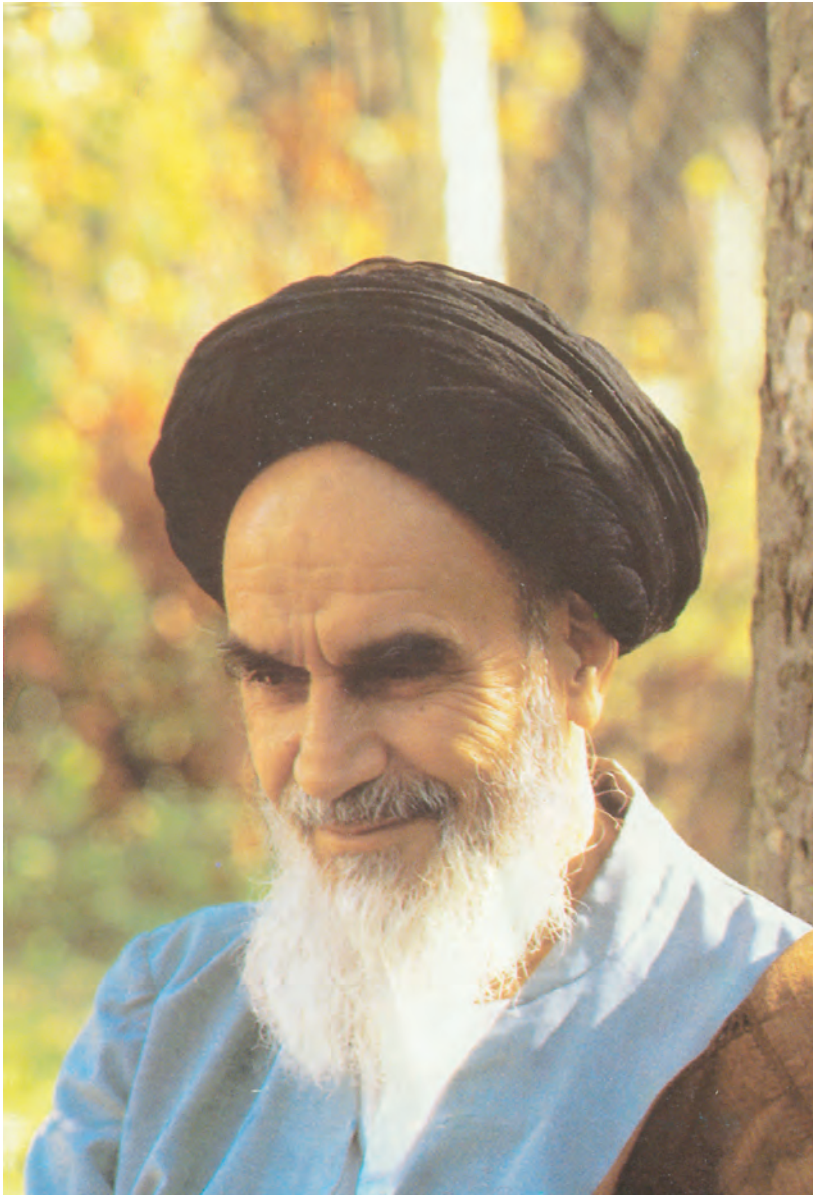
چاپخانه : شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران «سهامی خاص»

سال انتشار و نوبت چاپ : چاپ سیزدهم ۱۳۹۲

حق چاپ محفوظ است.

ISBN 964-05-1009-2

شابک ۹۶۴-۰۵-۱۰۰۹-۲

نگوید که لغت عربی هم از ما نیست؛ لغت عربی از ماست؛
لغت عربی لغت اسلام است و اسلام از همه است.
امام خمینی (ره)

فَهْرِسُ الْكِتَابِ

الدَّرْسُ الْعُنْوَانُ الْقَوَاعِدُ الصَّفْحَةُ

الدَّرْسُ الْأَوَّلُ

إِلَهِي ...

الدَّرْسُ الثَّانِي

فِي خِدْمَةِ الْبُؤْسَاءِ

الدَّرْسُ الثَّلَاثُ

كِتَابُ الْحَيَاةِ

الدَّرْسُ الرَّابِعُ

جَمَالُ الْعِلْمِ

الدَّرْسُ الْخَامِسُ

الطَّبِيُّ وَالْقَمَرُ

الدَّرْسُ السَّادِسُ

حَقُوقُ النَّاسِ

الدَّرْسُ السَّابِعُ

عَلَى الظُّلْمِ نُورِي!

الدَّرْسُ الثَّمَانِي

النَّسَابُ الْبَطْلُ

الدَّرْسُ التَّاسِعُ

لَيْسَ لِلنَّاسِ إِلَّا مَا سَعَى!

الدَّرْسُ الْعَاشِرُ

تَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ!

١ أَلْمَعْرِفَةُ وَالتَّكْرَرُ ، أَنْوَاعُ الْمَعَارِفِ

١١ عِلَامَاتُ الْإِعْرَابِ الْفُرْعِيَّةِ (١)
(الْمُنْتَى، الْجَمْعُ السَّلَامُ لِلْمَذْكَرِ)

٢٤ عِلَامَاتُ الْإِعْرَابِ الْفُرْعِيَّةِ (٢)
(الْجَمْعُ السَّلَامُ لِلْمَوْثُوتِ - الْمَمْنُوعُ مِنَ الصَّرْفِ)

٣٦ الْإِعْرَابُ الْمَحَلِّيُّ، الْإِعْرَابُ التَّقْدِيرِيُّ

٤٦ إِضَافَةٌ، الْمَوْصُفُ

٥٨ إِعْرَابُ الْفِعْلِ الْمَضَارِعِ ١ (رَفْعٌ، نَسْبٌ)

٧٢ إِعْرَابُ الْفِعْلِ الْمَضَارِعِ ٢ (جَزْمٌ)

٨٢ الْمُنْبَنِيُّ لِلْمَعْلُومِ - الْمُنْبَنِيُّ لِلْمَجْهُولِ

٩٥ أَلْفِعَالُ النَّاقِصَةِ

١٠٧ الْحُرُوفُ الْمَشْبَهَةٌ بِالْفِعْلِ، «لَا» التَّنَائِفِيَّةُ لِلْجِنْسِ

١١٨

الدَّرْسُ

مطمان محترم، صاحب نظران، دانش آموزان عزیز و اولیای آنان می توانند نظراصلاحی خود را درباره‌ی مطالب
این کتاب از طریق نامه به نشانی تهران - صندوق پستی ۱۵۸۵۵/۳۶۳ - گروه درسی مربوط و یا پیام نگار (Email)
talif@talif.sch.ir ارسال نمایند.

دفترتالیف کتاب های درسی ابتدایی و متوسطه نظری

مقدمه

آموزش زبان قرآن اکنون در ایران وارد مرحله نوبنی شده است. در این مرحله هر چند در آغاز راهیم و مشکلات و سختی های فراوان وجود دارد، اما شوق خدمت به زبان برگزیده خداوند و توفیقات حضرتش موجب شده که پس از سال ها رکود و رخوت حاکم بر آموزش این زبان، اکنون شاهد آن باشیم که به همت معلمان فاضل و مجرب، آموزش این زبان دچار تحوّل شگرف گردد و در این راه روش های سنتی جای خود را به روش های نوین و پرتحرک و پرنشاط بدهد. هر چند هنوز تا رسیدن به هدف های نهایی فاصله بسیار داریم اما نتیجه مقایسه کارهای انجام شده در چند ساله اخیر در مدارس ما با روند آموزش این درس در سال های پیشین، نوید بخش طلوعی فرخنده برای آموزش این زبان می باشد.

ویژگی های این کتاب

کتاب حاضر از سه بخش اساسی تشکیل شده است :

۱- متون

در همه متون ده گانه ای که برای کتاب انتخاب شده است، تلاش بر این بوده که با بهره گیری از کلمات قرآنی و متون اسلامی و استفاده از ساختارهای مناسب آموزشی، مطالبی فراهم شود که دانش آموز بتواند ضمن ترجمه آنها، به توانایی های خود در زمینه فهم و ترجمه عبارت ها دست یابد.

۲- قواعد

در شیوه‌ارائه قواعد زبان، ضمن ادامه روش اکتشافی و بهره‌گیری از فکر و ذهن دانش‌آموزان در فرایند یادگیری، تلاش شده است با ایجاد سؤال در زمینه علت فراگیری قواعد مورد نظر و سپس درگیر کردن عملی دانش‌آموزان با قواعد هر درس، آنان را برای یادگیری درس مورد نظر آماده ساخت.

در هر مرحله از آموزش قواعد، سعی شده با ارائه یک تمرین، از یادگیری دانش‌آموز اطمینان حاصل کنیم. نکته مهم در قسمت قواعد این است که بدانیم با توجه به هدف آموزش این درس، فقط به ذکر قواعدی اکتفا شده که ما را در فهم بهتر متون یاری کند. بدین جهت از معلمان گرامی مؤکداً درخواست می‌شود از ذکر قواعدی که در کتاب نیامده و یا گسترش دادن دامنه قواعدی که آمده است، خودداری کنند و به جای آن کوشش کنند که مطالب مطرح شده به صورت کاربردی و تطبیقی در ذهن دانش‌آموز بهتر نقش ببندد و او را برای فهم عمیق تر مطالب و ترجمه عبارات و متون یاری کند.

۳- تمرینات

در شیوه‌ارائه تمرین‌ها سعی شده که این تمرینات ضمن محقق ساختن اهداف مورد نظر در هر درس، از تنوع و جذابیت نیز برخوردار باشد. در این کتاب پس از پایان هر متن، صفحه‌ای با عنوان «حول النص» داریم که دانش‌آموز را وادار می‌کند با دقت در متن خوانده شده، به سؤالات مورد نظر نیز پاسخ دهد. در کنار این سه بخش اصلی، بخش‌های دیگری نیز در نظر گرفته شده که همگی با هدف تقویت قوه درک و فهم متون سازماندهی شده است. این بخش‌ها عبارتند از:

۱- کارگاه ترجمه

همچون سال گذشته، در این کتاب نیز صفحه‌ای با عنوان «کارگاه ترجمه» آمده است که هدف از آن تقویت قوه درک و فهم متون و عبارات است. تأکید بر روی ترجمه صحیح، از اموری است که نباید نسبت به آن غفلت ورزید! خوشبختانه در چند سال اخیر امر ترجمه و تأکید بر فهم متون و عبارات می‌رود که به تدریج جایگاه شایسته خود را در مدارس بیابد و امید است که این مطلب مورد عنایت بیشتری واقع شود.

۲- ألصور الجمالیة فی القرآن الکریم

زیبایی‌های لفظ و معانی و مفاهیم مستور در ظاهر عبارات، از نکته‌هایی است که می‌بایست توجه مخاطب را بدان جلب کرد و به تدریج آموزش این زبان را به این سمت و سو نیز جهت داد. بدین سبب صفحه‌ای با این عنوان تهیه شده است که به ذکر پاره‌ای از نکات زیبایی‌شناسی می‌پردازد و برای دانش‌آموز پنجره دیگری را برای روی آوردن به آموزش این زبان می‌گشاید.

۳- في ظلال الأدعية - في رحاب نهج البلاغة

در این قسمت سعی شده تا عملاً به دانش آموز نشان داده شود که مطالب آموخته شده و ساختارهای یاد گرفته شده چگونه می تواند او را در فهم معانی و مفاهیم والا و ارزشمند موجود در ادعیه و نهج البلاغه یاری کند. کلمات و عبارات زبان عربی فصیح، همگی از یک «اصل» منشعب شده اند و آن همان «لسان عربی مبین» و زبان قرآن کریم است.

چند نکته

۱- آموزش زبان قرآن در ایران با ویژگی های خاصی همراه است، به طوری که برنامه ریزان را مقید می کند که از چهارچوب معینی پیروی نموده و کمتر به الگوهای کشورهای دیگر در آموزش این زبان توجه کنند. از این رو، و نیز با توجه به این که هدف غایی از آموزش این زبان تقویت قوه درک و فهم متون و عبارات است، بسیاری از اوقات در تنازع میان عباراتی بلیغ و ادبی با عبارتی «آموزشی»، اما از جنبه ادبی و بلاغی باین تر، عبارت دوم انتخاب می شود، تا از سوی متناسب با ساختارهای خواننده شده دانش آموز باشد و از سوی دیگر با زبان و ادبیات فارسی نیز نزدیکی بیشتری داشته باشد.

۲- در زمینه ترجمه، همانطور که بارها اشاره شده، کار اصلی باید بر عهده دانش آموز باشد و معلم فقط می بایست نقش راهنمایی و ارشاد را ایفا کند.

۳- در زمینه قواعد، تلاش شود که از روش اکتشافی بهره گرفته شود. با ایجاد سؤال و به میدان آوردن دانش آموز، او را از مستمع صرف بودن خارج کنیم و تلاش نماییم مقداری از فعالیت آموزشی را به او منتقل کنیم. به عبارت دیگر، بکوشیم امر آموزش این زبان از روش «معلم محوری» به «دانش آموز محوری» تبدیل شود.

انجام مسابقات علمی در کلاس، پیوند دادن قواعد با موضوعات روز و واقعیات زندگی و متناسب با ذهنیت دانش آموز سخن گفتن و پرهیز از گفتن قواعدی خارج از کتاب، از نکاتی است که به نشاط و سرزندگی کلاس می افزاید و نتایج به بار نشسته را دو چندان می کند.

۴- تلاش کنیم که پاره ای از جملات ساده و مورد نیاز دانش آموز را به زبان عربی بیان کنیم تا او عملاً دریابد که زبان قرآن زبانی است زنده و بویا و قابل استفاده برای بیان همه گونه مطالب روز به نحوی که به سادگی می توان آن را آموخت. تأثیر این امر در امر آموزش غیر قابل انکار است. از این رو بسیار بجا خواهد بود که گاه گاه «مُلَمَع» سخن بگویم و در اثنای تدریس، عباراتی را نیز به عربی، یا ترکیبی از عربی و فارسی بر زبان برانیم و در این مورد زیاد نگران صحّت و فصاحت و بلاغت عبارات نباشیم، تا از این راه اهداف آموزشی مورد نظرمان بهتر تحقق پذیرد.

۵- یادگیری زبان قرآن بدون رعایت درست خوانی و تلفظ صحیح، امری دور از واقع است. از این رو تلاش کنیم که عبارت ها و متون عربی نه تنها صحیح و با رعایت دقیق حرکت ها و اعراب ها خوانده شود، بلکه تا آنجا که ممکن است از دانش آموزان بخواهیم که تلفظ صحیح حروف و کلمات را نیز رعایت کنند، همانگونه که در نمازهای یومیه انجام می دهند.

۶- امر ارزشیابی از اموری است که با آموزش و تعلیم ارتباطی مستقیم دارد. در صورتی که هنگام ارزشیابی به فهم و درک دانش‌آموزان تکیه کنیم و آنها را به حفظ طوطی‌وار وادار نکنیم، در هنگام تدریس و تعلیم نیز دانش‌آموز در می‌یابد که چگونه باید بخواند و یاد بگیرد! بدین جهت هنگام ارزشیابی سعی کنیم عین جمله‌ها و عبارات کتاب داده نشود و حتی الامکان تغییراتی در آنها ملحوظ گردد تا دانش‌آموز فقط متکی به حافظه خویش نباشد. اما این تغییرات منطقی باشد و موجب نگردد اکثر دانش‌آموزان در پاسخ‌گویی دچار مشکل شوند.

۷- صفحات «الْصُّورُ الْجَمَالِيَّةُ فِي...» و «فِي رِحَابِ...» و «فِي ظَلَالِ...» جزء صفحات اختیاری محسوب می‌شود. بنابراین تدریس آن بستگی به وقت کلاس و نظر دبیر محترم دارد.

در پایان، به امید موفقیت برای همه دست‌اندرکاران آموزش زبان قرآن از خداوند مَنّان خواهانیم که ما را در مسیر تعالی بخشیدن و متحوّل گردانیدن آموزش این زبان موفق گرداند. بِمَنَّةِ وَ تَوْفِيقِهِ.
سایت گروه عربی :

www.arabic.dept.talif.sch.ir

گروه عربی

دفتر تألیف کتاب‌های درسی ابتدایی و متوسطه نظری

